

Wstęp

Terroryzm istnieje od wieków i budzi przerażenie wśród ludzi. Sytuacja taka pozostaje do dziś, przykładami zaś budzących grozę ataków ostatnich lat były m.in.: w maju 2017 r. w Manchesterze, gdzie zginęły 22 osoby, a ponad 800 odniosło obrażenia fizyczne i psychiczne¹; w grudniu 2016 r. w Berlinie, gdzie zginęło 12 osób, w tym polski kierowca samochodu ciężarowego, a kilkadziesiąt zostało rannych²; w sierpniu 2004 r. w rosyjskiej przestrzeni powietrznej, gdzie zginęło 89 osób³. Przytoczone przykłady nasuwają wniosek, że ataki terrorystyczne mogą wystąpić zarówno na lądzie, jak i w powietrzu. Nie należy jednak zapominać, że mogą zdarzyć się również w przestrzeni morskiej, kosmicznej i cyberprzestrzeni. Zdarzenia tego typu mogą mieć miejsce w każdym kraju i dotknąć każdego człowieka. W związku z tym władze poszczególnych państw powołały służby, których zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa przez przeciwdziałanie zagrożeniom o charakterze terrorystycznym. Do krajów posiadających tego typu organy należy również Polska. Służby naszego kraju mogą prowadzić działania w każdej przestrzeni – z wyłączeniem kosmosu.

---

¹ *Manchester Arena attack: Bomb 'injured more than 800'*, <https://www.bbc.com/news/uk-england-manchester-44129386> [dostęp: 25.11.2018 r.].

² *Policja potwierdza: w ciężarówce znaleziono ciało Polaka*, <https://tvn24.pl/swiat/berlin-ciezarowka-wjechala-w-jarmark-swiateczny-ra701073-3199216> [dostęp: 25.11.2018 r.].

³ *Hunt for clues to Russia crashes*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3598308.stm> [dostęp: 25.11.2018 r.].

Uwzględniając fakt, że obecnie w Polsce, w porównaniu z innymi krajami Europy czy świata, nie dochodzi do zamachów⁴, polskie służby mają mniejsze doświadczenie w przeciwdziałaniu zagrożeniom terrorystycznym niż podobne służby np. w Stanach Zjednoczonych Ameryki czy w państwach Europy Zachodniej. W związku z tym, w celu wypracowania lepszych sposobów wykonywania zadań antyterrorystycznych przez organy zaangażowane w przeciwdziałanie zamachom, a tym samym pogłębienia wiedzy z tej dziedziny, wydaje się konieczne prowadzenie badań naukowych. Ma to duże znaczenie ze względu na niedostatek opracowań w tym zakresie, a w szczególności opracowań dotyczących przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym na polskich obszarach morskich i w portach⁵. Przy czym zauważa się, że prowadzenie działań na obszarach morskich nie jest tylko domeną Straży Granicznej. W zwalczanie terroryzmu na tych obszarach mogą być również zaangażowane Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej (SZ RP), których potencjał bojowy jest znacznie większy niż Straży Granicznej. W związku z tym w przypadku wystąpienia zdarzenia, któremu nie podoła Straż Graniczna, naturalne jest zaangażowanie Sił Zbrojnych RP, które wezmą na siebie ciężar walki z terrorystami.

Środowisko bezpieczeństwa w Europie uległo pogorszeniu ze względu na pojawienie się nowych zagrożeń o charakterze terrorystycznym. Przesłankami świadczącymi o zwiększeniu zagrożenia aktami terronu w Europie, w tym w Polsce, są działania Państwa Islamskiego oraz wojna hybrydowa Federacji Rosyjskiej.

Państwo Islamskie jest organizacją terrorystyczną wywodzącą się z Al-Kaidy, a powstała w okresie misji stabilizacyjnej w Iraku prowadzonej przez Stany Zjednoczone Ameryki i państwa sojusznicze w XXI wieku. Intensyfikacja jego działań na terenie Republiki Iraku nastąpiła po wycofaniu się Amerykanów i rozprzestrzeniła się na

---

⁴ Nie należy zapominać o próbie zamachu, jaka miała miejsce w maju 2016 r. we Wrocławiu, gdzie zamachowiec zostawił ładunek wybuchowy w autobusie. Vide: *Podłożył bombę w autobusie. Grozi mu dożywocie. „Nie jestem żadnym terrorystą”*, <https://tvn24.pl/wroclaw/wroclaw-poczatek-procesu-bombera-oskarzony-o-terrorizm-ra724349-2569564> [dostęp: 25.11.2018 r.].

⁵ Ciekawym opracowaniem dotyczącym przeciwdziałaniu terroryzmowi na morzu jest książka autorstwa K. Kubiaka, A. Makowskiego i P. Mickiewicza, *Polska wobec zagrożenia terroryzmem morskim*, Trio, Warszawa 2005.

inne państwa, m.in. na Syrię czy Libię. Organizacja ta przeniosła swoją działalność również do Europy, o czym świadczą m.in. przeprowadzone w 2015 r. zamachy we Francji, np. w dniu 9 stycznia na supermarket „Hyper Cacher”⁶ czy też w dniu 26 czerwca na zakłady gazowe w Saint-Quentin-Fallavier⁷. Mając to na uwadze, nie można wykluczyć ataków w innych krajach europejskich, w tym w Polsce.

Aktywność Państwa Islamskiego w państwach Unii Europejskiej przejawia się również w próbach pozyskiwania zwolenników. Terrorysty wykorzystują m.in. media społecznościowe i zasady socjotechniki do prowadzenia rekrutacji wśród Europejczyków w celu pozyskania nowych członków. Nowo wcieleni terroryści mają samodzielnie przygotowywać zamachy w krajach pochodzenia lub są kierowani do obozów, gdzie przechodzą szkolenie. Po jego ukończeniu przystępują do walki na terytorium np. Syrii czy Iraku oraz mogą zostać wysłani do Europy. Na kontynent europejski, w tym do Polski, przybywają również nielegalni imigranci z państw Afryki i Bliskiego Wschodu, gdzie Państwo Islamskie przejawia dużą aktywność. Nie można wykluczyć, że wśród uchodźców znajdują się terroryści przynależący do tej organizacji.

Terroryści mogą być także wspierani przez władze państw lub inne podmioty, np. Federację Rosyjską, która próbuje utrzymać oraz odzyskać strefy wpływów z czasów ZSRR. Z geopolityki Rosji wynika, że w następnej kolejności po Ukrainie mogą zostać zaatakowane kraje bałtyckie, a ze względu na ich położenie – morze będzie jednym z terenów prowadzenia działań. Polska – kraj położony nad morzem, graniczący z Litwą, potępiający rosyjską napaść na Ukrainę oraz prowadzący politykę prozachodnią, jest również narażona na rosyjską wojnę hybrydową, której elementem są działania terrorystyczne.

Uwzględniając negatywne konsekwencje dla gospodarki międzynarodowej (wzrost kosztów: ubezpieczeń, transportu itp.) wywołane atakami terrorystycznymi, należy sądzić, że obiektami uderzeń mogą być

⁶ I. Chloupek, *Paryż Hyper Cacher cz. 2*, „Special OPS” 2015, nr 2, <https://www.special-ops.pl/arttykul/id496,paryz-hyper-cacher-cz.2> [dostęp: 25.11.2018 r.].

⁷ *Zamach terrorystyczny we Francji. Islamiści zaatakowali zakłady gazowe*, <https://forsal.pl/arttykuly/879736,zamach-terrorystyczny-we-francji-islamisci-zaatakowali-zaklady-gazowe.html> [dostęp: 25.11.2018 r.].

elementy transportu morskiego. Obsługuje on ponad 80% światowego handlu⁸, a sama Unia Europejska wykorzystuje transport morski przy sprzedaży 74% towarów⁹. Atak wymierzony w statki i porty w polskich obszarach morskich miałby negatywny wpływ m.in. na gospodarkę kraju, gdyż korzysta ona z transportu morskiego. Na przykład, w 2014 r. do polskich portów weszło 17 478 statków, które przewoziły m.in. ropę naftową, chemikalia, uran, paliwo jądrowe. Obroty ładunkowe polskich portów wyniosły 68 935 tys. zł¹⁰. Ponadto w polskich portach morskich zakończyło lub rozpoczęło podróż 1 753 563 pasażerów¹¹. Zorganizowanie przez terrorystów ataku na polskim morzu terytorialnym ułatwia długość i ukształtowanie polskiego wybrzeża oraz liczba dróg dojazdowych pozwalających na skryty dowóz i zwodowanie obiektu pływającego, np. łodzi wypełnionej materiałami wybuchowymi. W związku z tym wydaje się zasadne określenie możliwych zagrożeń portów i statków na polskich obszarach morskich.

Ze wstępnych badań wynika, że Straż Graniczna jest formacją ochraniającą granicę państwową na obszarach morskich. W swoim uzbrojeniu posiada jednak broń, która ma małą siłę ognia, tzn. pistolety, rewolwery, broń gładkolufową, pistolety maszynowe, karabinki, karabiny i karabiny maszynowe¹². Uwzględniając możliwe zagrożenia ze strony np. kontenerowca, na którego pokładzie znajduje się urządzenie wybuchowe będące środkiem ataku terrorystycznego, należy

⁸ A. Hildebrandt, *Międzynarodowy handel morski*, <https://ppg.ibnrg.pl/pomorski-prze-glad-gospodarczy/międzynarodowy-handel-morski> [dostęp: 11.08.2015 r.].

⁹ *Ranking – porty morskie Unii Europejskiej a wymiana handlowa na świecie*, EURO-DANE, Płock 2014, <http://euro-dane.com.pl/porty-morskie-unii-europejskiej-i-polski> [dostęp: 12.08.2015 r.].

¹⁰ *Gospodarka morska w Polsce w 2014 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015, s. 29, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5511/7/12/1/gospodarka_morska_w_polsce_w_2014_r.pdf [dostęp: 5.08.2015 r.].

¹¹ *Ibidem*, s. 34.

¹² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 maja 2014 r. w sprawie uzbrojenia Straży Granicznej, Dz.U. 2014, poz. 658, § 1 pkt 1. W 2017 r. ten wykaz uzbrojenia rozszerzono o granatniki. Vide: Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2017 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie uzbrojenia Straży Granicznej, Dz.U. 2017, poz. 2010, § 1, litera h. Ze względu na okres prowadzenia badań nie uwzględniono rozszerzenia wykazu uzbrojenia Straży Granicznej o granatniki.

sądzić, że Straż Graniczna nie posiada wystarczających zdolności do przeciwstawienia się szerokiemu spektrum zagrożeń mogących wystąpić na polskich obszarach morskich i w portach. Formacją posiadającą odpowiedni sprzęt, który można użyć w przypadku takich sytuacji, są Siły Zbrojne RP. W ich wyposażeniu znajdują się np. okręty uzbrojone m.in. w armaty i wyrzutnie torped¹³. Mogą one być użyte zarówno do wsparcia Straży Granicznej, jak i w działaniach prowadzonych samodzielnie przez Siły Zbrojne RP w przypadku wystąpienia zagrożenia statków i portów na polskich obszarach morskich. Niemniej jednak, aby Siły Zbrojne RP skutecznie przeciwstawiły się zagrożeniom, ich użycie powinno być oparte na podstawach prawnych, które umożliwią odpowiednie jego zaplanowanie, zorganizowane i zrealizowanie.

Wstępne oceny wskazują, że istnieją luki prawne: *extra legem*, techniczne, zamierzone lub niezamierzone, polegające m.in. na tym, że nie ma sprecyzowanego organu wiodącego (koordynującego) użycie innych elementów w przypadku podjęcia przez Siły Zbrojne RP działań na morzu terytorialnym. Wiąże się to ściśle z odpowiedzialnością za prowadzenie operacji. Ponadto w obszarze organizacyjnym istnieje potrzeba dokonania zmian dotyczących cyklu decyzyjnego, który uniemożliwia szybkie podjęcie działań na polskich obszarach morskich i w portach.

Dokonując wstępnej oceny dokumentów z dziedziny ochrony granicy morskiej w innym państwie, można dojść do wniosku, że formacja ochraniająca granicę państwową na morzu, odnośnie do zasady, jest wspierana przez siły zbrojne. Wsparcie to wydaje się niezbędne do przeciwstawienia się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym.

Na podstawie badań wstępnych stwierdzono, iż wystąpienie zagrożeń terrorystycznych na polskich obszarach morskich i w portach jest realne, a Straż Graniczna nie posiada możliwości do samodzielnego przeciwstawienia się tym zagrożeniom. Ponadto wiele wskazuje na to, że obecne regulacje dotyczące użycia Sił Zbrojnych RP zarówno we wsparciu Straży Granicznej, jak i w działaniach samodzielnych nie gwarantują przeciwdziałania terroryzmowi na morzu. Uwzględniając wymienione argumenty, jak również brak wyczerpujących informacji

---

¹³ *Fregaty rakietowe typu Oliver Hazard Perry (OHP)*, <http://3fo.wp.mil.pl/pl/16.html> [dostęp: 7.02.2018 r.].

w literaturze dotyczących użycia Sił Zbrojnych RP we wsparciu Straży Granicznej oraz w działaniach samodzielnych, podjęto się zbadania tej problematyki ważnej zarówno pod względem poznawczym, jak i praktycznym. W konsekwencji wyodrębnił się główny problem badawczy zmierzający do poszukiwania odpowiedzi na pytanie: jakie powinno być użycie Sił Zbrojnych RP, aby zapewniło przeciwstawienie się zagrożeniom statków i portów, powstałym na skutek użycia obiektów pływających jako środków ataków terrorystycznych?

Ze względu na wieloaspektowy charakter badań zmierzający do rozwiązania głównego problemu badawczego konieczne było zdekomponowanie go na następujące problemy szczegółowe:

- 1) Jaki jest obecny stan użycia Sił Zbrojnych RP w działaniach antyterrorystycznych na polskich obszarach morskich i w portach w przypadku zamachów terrorystycznych z użyciem obiektów pływających jako środków ataków?
- 2) W jakim zakresie jest realizowane użycie Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych Ameryki w ochronie granicy państwowej na morzu?
- 3) Jakie mogą być zagrożenia statków i portów powstałe na skutek użycia obiektów pływających jako środków ataków terrorystycznych?
- 4) Jakie zdolności Sił Zbrojnych RP zapewnią przeciwstawienie się zagrożeniom statków i portów powstałym na skutek użycia obiektów pływających jako środków ataków terrorystycznych?
- 5) Jaka koncepcja użycia Sił Zbrojnych RP zapewni przeciwstawienie się zagrożeniom statków i portów powstałym na skutek użycia obiektów pływających jako środków ataków terrorystycznych?

Głównym celem prezentowanej monografii jest opracowanie koncepcji użycia Sił Zbrojnych RP w działaniach zapewniających przeciwstawienie się zagrożeniom statków i portów powstałym na skutek użycia obiektów pływających jako środków ataków terrorystycznych. Wobec tego założono, że Siły Zbrojne RP mogą być użyte w celu przeciwstawienia się zagrożeniom statków i portów powstałym na skutek użycia obiektów pływających jako środków ataków terrorystycznych w działaniach samodzielnych lub jako podmiot wspierający Straż Graniczną.

Uwzględniając fakt, że Straż Graniczna jest elementem systemu antyterrorystycznego w Polsce ochraniającym granicę państwową m.in. na obszarach morskich, założono, że mogą wystąpić zagrożenia